

אור ליום ה' לס' ולהיותך עם קדוש השכ"ט לפ"ק

(א

התם ומתמם עם תמימים, רם על כל רמים, שוכן מרומים,
יכתוב ויחתום לחיים ברחמים, וירבה כחול ימים בברכות
וישועות יחדיו תמים, לכבוד הרה"ג המעוטו בעטות
חכמים, המופלא זמנו לב כמוב"מ פור ואהלות וכל בשמים,
נרד וכרכום וקטורת טמים,

אחדשה"ט כמשפט וכיאנת, הנני צוה לבקש שליחה ופסותא מני' דמעכ"ח
על שלא ענתי עד הנה בתשובת גי"ה, שבו יביע אומר בענין הקונטרס "מדור
דור". והאמת הוא שבדעתי וברצוני הי' להשיבו תיכף ביום שנתקבל מכתבו,
אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היתה שיש מחר לאחר זמן,
כי ע"י טי"דות שונות לא יכולתי ליקח עטי ועתי בידי ואחר עד עתה

והנה ראשית דבר הלא הוא מודים דרבנן היינו שבחיינו, להודות לו
ולשבחו על שפנה מכל עסקיו ולקח לעצמו פנאי לרשום בעט ברזל דברים
ש מצא בהקונטרס נגד שביעת רצונו. וגילה דעתו באר היטב פנים בפנים,
ולא נהג כמנהג רוב העולם בזמננו שיומם קצר ומלאכתן מלאכת שמים מועטת,
ואין מוצאים פנאי לכתוב דבר וחצי דבר בענינים כאלה. ותחת הכתב
והמכתב להוכיח לאיש בפניו יושבים בעצלות וחיבווקדים ולשונם תהלך בארץ
להרבות לזות שפתים מאחוריו ומעל גבו. אבל מעכ"ה לא כן עשה אלא
כתורה להשוות פיו ללבו ולהוציא כתבו מתחת ידו.

ועתה נבוא אל המכוון בעה"י. וטרם כל שיה אסור תמצית דבריו
ואכלול גם דברים הדומים להם שנשמעו בשיחות מוכיחות וחלונות מאשר
ידבר איש אל רעהו, למען יהי' בזה תשובה שלימה ומספקת, וישתמש העתקת
מכתב הזה להשיב דבר לכל שואל ומבקש, אם ולכשיבוא..

הטענות שנאמרו על הקונטרס מיוסדים על ג' שרשים, (א) על עצם
הוצאת הקונטרס ומחברו. (ב) בתוכנו, ובסגנון לשונו. (ג) בענין היוצא
מהדברים והרושם שעושה על הקורא, מטרת הקונטרס וכוונת המחבר, והתועלת
המקווה, והמציאות. ועל כל אחד מאלו עוררו כמה שאלות וספיקות טענות
ומענות, ואסדרם אחת לאחת בדרך שאלה וחשובה בס"ד. ובכל מקום שאפשר
הנני מעתיק לשון מעכ"ה ככתבו.

(א) בענין עצם הוצאת הקונטרס ומחברו ש' ג' שאלות.
שאלה "א": אין למסור לכאו"א הערכת מצב כל הדור תוכחתו ומוסרו ברבים
ובפרהסיא ובאמת חידוש שהרה"ג החשובים המסכימים שליט"א מסרו ענין
חשוב של תוכחה לדור לכל מי שרוצה ליטול את השם". "וק"ק על הרבנים
הגאונים המסכימים שליט"א ששמו חתימתם על חיבור שאין לו בעלים".
וצריך רופא מומחה או כנופיא של רופאים הדנים בכובד רשש אימתי לכנס
ואימתי לפזר-אם להוכיח ואם להעלים והמדור דור לא נכתב באופן זה"עכ"ל

חשובה: אין ספק שתוכחה לרבים ובפרט באופן מקיף על רוב פירצות הדור
הי' מן הראוי להיות בידי מנהיגי הדור וגדוליו. אבל מה נעשה בזמן
שרובא דעלמא נצודו בעו"ה ע"י עול הגלות בחמדת הממון והרדיפה אחרי'
כאשר ירדוף הקורא בהרים וילכו אחרי ההבל ויהבלו, ונשארו לנו רק פתי
מעט אודים המוצלים מאש של ע"ז, רבנים גדולים יראי אלוקים ואוהביו בשכל
הישר שלא נפגעו מפגעי הזמן. ואלו גדלה מעלתם וגבהו ממצב הדור, לא שכנו
בתוך טומאותם לירד לעמקו. וע"כ בעת ההיא אשר המשכיל ידום וחולטים
ועוברים ימים וגם שנים שאין דובר דבר, ונשמע רק קול ענות חלושה לעתים
רתוקות, דור תולך ודור בא ותארץ לעולם עומדת פבלתי להשתנות לשובה.
הוצאת אש בבית ה' אכלה שביביו והאש בוער כתנור ואין נסחר מחמתו,
והדרים בתוכה יושבים ורואים ואין מכבה, ויום יום נתוספת כוי' תחת כוי'
ופצע תחת פצע ותחבושת אין, מי יעלה ארוכת בת עמנו. ומה נאמר ומה

נדבר ומה נצטרק לעת בא יום תדין הגדול ותנורא כאשר יוכיחו לכל אחד ואחד [מאתנו] על פניו לאמר אדם איכה איפה הייתבצוכיך עסקת, הוין צבות, אכלת ושבעת, אחר כבודך רדפת ובשבילה קנאת, ובכל אלה לא סמכת שמלאכתך תיעשה ע"י אתרים, ולחפצי שמים והצלת כלל ישראל המטורפת כאני' בשאון גלי ים הסוער וטובעת במצולותי' לא פנית, ולא הי' נוגע לך כלל. תקעת ראשך בעפר כבת היענה ואמרת שלו' עליך נפשי, התוכחה לא עליך מוטלת הרבנים הגדולים צריכים לעשות, כל אשמותנו בראשם תלוי וכל פורעניות לא יהי' אלא מן הגדולים. ענוה לבשת, שפלות עטית, אמרת לנפשך לא עליך המלאכה לגמור אף לא להתחיל מן הצד ובמקור גדולים אל תעמוד. אז בבוא תוכחה לנגדנו מהיודע מחשבות ובוחר כליות ולב האם נוכל לעמוד בתוכחתו.

חשבתי עם נפשי ואמרת' לא עת לחשות הוא לשעה זו אמרו חז"ל במקום שאין איש השתדל להיות איש. כי רק מי שבתוך עמו יושב ורואה במסתוריהם תבכה נפשו ויבין לזעוק זעקה גדולה ומרה (כאשר נתבאר בהקדמת הקונטרס), ואם אין אני לי מלו ולהט סמוך אצל דיבור מי יעלה לנו ומי ילחום בעדנו. ע"כ אזרתי חלצי ואמרת' עולם עשי' היא לעשות פעלים לה' ולתורתו, והשי"ת יעזור שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו ולא יצא מכשול מתחת ידנו.

ואע"פ שמחבר הקונטרס אין לו יד ושם בגדולים אשר בארץ, הלא הסכימו עליו ארבעה מטיבי לכת מהיחדי סגולה גדולי דורנו שליט"א, ושלושה מהם שמו עינם על כל הקונטרס או רובו טרם יצא לאורה. וסוף סוף אם צריך "לכנופיא של רופאים", אל מי מקדושים נפנה אם לא למומחים הללו, שבע"ז כמה יש לנו עוד כמותם גדולים בתורה ויראה. ואם הם ראו שהמאן רהו הזה שרוצה ליטול את השם בעילום השם (שמוכן שלהם לא הי' שם המחבר בעילום) לא יצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן, ונתנו עליו מהודם וחתמת ידם, מי הוא אשר יבא אחריהם להפליא פלא ולתמוה עליהם בקושיות דטענות וכ"ש להחליט ולאטוקי כנגד דעתם. הלא קושיא ומסקנא כזו א"א לפושה כי אם לאחד משני פנים, או שנאמר שהרבנים המסכימים הם נמהרי לב ופזוזי ונותנים חתימת ידם במהירות וחפזון מבלי עיון ושים לב אפי' על "דבר חשוב כתוכחה לדור", או שאין דעתם יפה ובינה חטרה להט להבין דבר לאשורו וטעו בשיקול הדעת. בין כך וב"כ אין לך השפלת כבוד התורה ומנהיגינו האמיתיים גדולה מזו. ואיזה דמיון הוא זה "למכתבי עתים של תורה היוצאים בזמננו שכל המרים יד עטו משחלט על דעת הקהל ומכניס בחיי הציבור רוח של עזות וכו'" כאילו הסכמת רבנים גדולים לא נחשב לכלום.

שאלה ב: הלא גמרא ערוכה היא תוספות יוח"כ דאורייתא והא קחזינן דאכלי ושתי ולא אמרינן להו ולא מידי (שבת קמ"ח:) ונפסק להלכה ברמב"ם ושו"ע או"ח ויש חילוק בין תוכחה ליחיד ותוכחה לרבים כמ"ש הר"ן מובא ברמ"א שם. ולהוכיח במקום שלא ישמעו יש בזה איסור של לאשוויי מזיד כמבואר שם וצריך לכל זה דעת גדול בתורה וגדול בהבנת מצב הדור עכ"ל.

תשובה: א) מבואר ברמ"א שם (או"ח סי' תר"ח ס"ב) דבדבר המפורש בתורהמוחיין בידן אפילו כשאין דבריו נשמעין. ב) כ' שם מג"א סק"א ורוקא שיודע בודאי שלא יקבלו ממנו ושם סק"ג ודוקא כשבורר לו - ואע"ג דהמחצה"ש הביא מתשו' מעיל צדקה סי"ט דבדבר שאחזו להם מנהג גרוע בפרהסיא מקרי גלוי לנו שלא יקבלו כו', פשוט דהיינו בעת שהי' כח הנהגה בידי הגדולים ורבנים ויום ים ידרושון יושבי על מדין שיחו, ואם אחר כל אלה אחזו במנהג הגרוע הרי גלוי לנו שלא יקבלו. אבל כעת כל אחיזת המנהגים הגרועים הוא רק משום שאין מוחין והכל עובר בשתיקה. ג) כ' מג"א שם סק"ג ודוקא כשהחוטא שוגג אבל אם החוטא מזיד וכו' וחיוב להוכיחו עד שניזף בו החוטא. ד) המשנה ברורה מביא מתשב"ץ (ח"ב סי' מ"ז) ואלו הנחננו בנ"א על מה ששוגגין בכל יום הי' מוסיפין שגגות ותפול התורה מעט מעט ח"ו וכן כתוב בשיטה מקובצת ביצה דף ל' (מובא בשד"ח) שלא נאמרו דברים אלו אלא לדורותם אבל בדור הזה שמקילין בכמה דברים ואוי לעשות סייג לתורה אפי' בדובנן וכו'. ה) עוד שם - ח"ב ל' שזה הדבר לא נאמר אלא בשנתרבו הרבה שוגגין בדבר אבל בדבר שרק מיעוטן שוגגין מצו' למחות בידם ואפ"אם יבואו להיות מזידין כדי להזהיר אחרים שלא יכשלו דילפי' מקלקלתא ולא ילפי' מתקנתא וכו'. ו) פשוט מסבוא שכל הדברים לא נאמרו אלא באיסורים פרטיים אבל בפירוצות ביסודות היהדות אין ספק שמחויבים למחות בכל עוז ולעמוד נגד שטף המים הזדוניים. ז) בשדי חמד ח"ו מערכת ה' עמוד שפ"ד בשם הריטב"א דבאיסור לאו לא אמרינן מוטב שיהי' שוגגין. ח) שם מביא כמה שיטות דבאנשים לא אמרינן כן רק בנשים. ט) בהקדמת ספה"ק ויואל משה(עמוד י"ג) והנח מה שאסור להוכיח לאותן שאינם מקבלים תוכחה זה לא שייך כשאומרים לרבים ואומרים בפירוש שהדברי תוכחה אינם מכוונים אלא להמקבלים תוכחה היינו אם המצא ימצא ביניהם מי שיקבל תוכחה אבל לא לאותם שאינם מקבלים תוכחה וכו' ע"ש -

(י) עוד נראה כי כל הלכה של מוטב שיהי' שוגגין לא נאמר אלא מפייהם ולא מפי כתבם, שכשאומרים בפה, שומע בעל כרחו ואע"פ שאינו רוצה לקבל, אבל בדבר הנכתב, תורה מונחת בקורן זוית וכל הרוצה ללמוד יבא ויטלנה, ומי שיודע בעצמו שאין בדעתו לקבל תוכחה מי מכריחו לקרוא. ואולי זהו זכרון כ"ק רבינו מסאטמאר שליט"א בו יואל משה הנ"ל. מובן מאלין שכמה דברים מהנ"ל הם רק שיטות יחידאות ואינם למעשה עכ"ז יש לצרעם ומה שהביא דברי המחבר בחו"מ (סי' י"ז ס"ג) בענין עמידת ערים ובעלי דינים שבזמננו אין בידנו להעמיד הדת תלם, יעוין שם שהטעם משום דבדיעבד כשר אף בישיבה וע"כ מפני המחלוקת מכשרינן אף לכתחילה. ומלבד זה הלכה זו היא פרט שאינו נוגע לכלל, ומעולם לא אבדו ולא יאבדו מדינות עלי' ודת יהודית לא תיחרב בשבילה, משא"כ בפירושות זמננו, ה' ירחם

שאלה ג: רבים אומרים שאסור לכתוב דברים כאלו מפני שעבירה גדולה היא לספר בגנות וללמד חובה על כלל ישראלובשום אופן אין לעורר קטגוריא ח"ו בדרך זה. ומחוייבים תמיד רק ללמד זכות ולהיות דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו.

תשובה: נעתיק כאן מאחרית דבר החדש שנתבארו שם כמה ענינים באורך, (וכן בשאר השאלות) נעתיקמנו במקום ששייך) "בודאי שאין זה בכלל איסור לימוד חובה וקטגוריא על ישראל" ח"ו, כאשר אנו רואים מכל דברי הנביאים שהורו לנו את הדרך הנכונה, שהוכיחו לי הורה ואפרים שבטס פיהם השכם ושלוח ואף בדברים הנוראים כבוטים במדקרות חרב. וכן עשו הצדיקים והגדולים מדורות הקודמים. (יעוין בספר היראה לתר"י, ויערות דבש, וספרי הגהצה"ק מוהר"ר הלל מקאלאמיא וחתנו הגהצה"ק בספרו לב העברי ועוד, וצוקללה"ה). (וע' תולדות יעקב יוסף פ' קדושים מצוה שלא להלבין אמצע ד"ה ונ"ל-וז"ל יכול אף לד"ת כו' וע' וארובה כשיש דין למטה אין דין למעלה ומתעוררים חסדים על ישראל (ע' נוע"א פ' פנחס ד"ה או יאמרן ובית אהרן פ' פנחס ד"ה והתחיל, ודברי אמת פ' דברים ד"ה עור שם וד"ה כבר כתוב ולימודי הזכות היו מניחים תמיד לעת התבודדם בינם לבין קונם, אז לפני ה' נטהרו וקטגוריא נעשו סניגורים. (ע' יבמות מט: ורש"י שם ד"ה נסורה ושה"ש פ"א-י' וביפה קול שם). וסנגוריא על דורנו א"צ חיפוש ובלי עמל ויגיעה נמצאים זכותים גדולים וטענות להצדיקנו בדין וחשבון, כי ה' הוא היודע ועד שנשאר בקרבנו עם עני ודל בנסינות אימות אשו תמיד סכנונו ועטרונו סביב סביב, וכאשר ניבאו לנו קדושינו מראש מקדם כמבא"ר בספה"ק, ועכ"ז אנו חוסים בשם ה' כפי מיעוט השגתינו. וידועים דברי האר"י הק' וצוקללה"ה שאמו שכל דבר קטן שששה אדם מישראל בדור כזה חשוב בשמים כגדולות ונפלאות בדורות הראשונים כמלאכים. ואין לך לימוד זכות גדול מכל הדברים שנאמרו בפרק ב'. ועל כל אלה יש כמה וכמה דברים גדולים שבהם דורנו עולה על דור הקודם, כגון הזהירות במצות צדקה, לבוש יהודי, ועוד שאר ענינים. אבל כל זה אינו פוטר אותנו מלעשות כל אשר ביכלתנו לשפר מעשינו ולתקנם למען כבוד שמו יבורך ושכינת עוזו. חיוב לימוד זכות על כנסת ישראל בן בכורו של הקב"ה ומצות תוכחה שניהם מפי הגבורה שמענום, ואינם דברים הסותרים כלל הא בדיני אדם והא בדיני שמים, גבולות חלק הקב"ה בעולמו ולכל זמן ומקום ועת לכל חפץ. והמהפך בצינורות להחליף של זה בזה או של זה בזה שניהם בשוה נושאי עון ופשע. והדברים עתיקין בכל ספה"ק.

וכל אשר לא ירצה להלוך חשכים באין נוגה לו יהי' לו האמת אהוב מן הכל יודוך והכל ישבחוך. וקושטא קאי וקיימא להקים לנו שם ושארית בגוים אחרית ותקוה טובה, להיות האמת נר לרגלנו ואור לנתיבותינו להאיר פבראות האפלות וליישר אורחות עקלקלות לתקן מעללינו ולהעמיד הדת על יסודה, ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו לא בעלמא הר"ן ולא בעלמא דאתי. ויהי נועם ה' אלקינו עלינו וכו'.

(ב) בנוגע להתוכן וסגנון הלשון יש ג' שאלות:

שאלה א: עיקר שאלה זו מוסדת על עמור י"ח שנפרטו שם י"ב דברים חמורים שהגענו להם בעוה"ר. והיתה בזה החלונה א) שהם גוזמאות והפרזה על המדה, ב) "אין מביאים ראי' מיחידים וק"ו בן בנו של ק"ו שאין לעשות מאותם היחידים כלל ישראל ולומר על הציבור שהו מתנהג ח"ו כזה, חס מלהזכיר", ג) "בכל דור ודור נמצאו כאלה בעוה"ר", והיו יחידים שעברו על שנתן סמכות למרות שהיו להם פיאות ובגדי משי" "והרגיל בספוי שו"ת יודע אופני השאלו וחזונים וכו'" "ואילו היו רוצים לתאר את הציבור החדדי שבפולין ואונגארן קודם החורבן במהות ואופן שנכתב המדור דור היו יכולים לעשות תמונה יותר מאופלת".

תשובה ודאי שנמצאו אנשים הרבה שנרערו למשמע אזנם ודאבה נפשם בקראם דברים שלא שמעו ולא ידעו עד הנה ומחוך כך אין רוצין להאמין. אבל אין לא ראינו ולא שמענו ראי' והוכחה. ולדאבוננו הרב לא הי' בזה שום הפרזה על המדה ועליו אין לגרוע כ"א להוסיף דברי אשר אין הנזיר סובלתן בעו"ה. והרבה עובדות ידועות מצלינו בשמם ושט עירם.

אך פשוט שלא היתה המכוון אלא על יחידים. וה' יצילנו אפי' מתזיון לצלה שיהי' כן כי בית ישראל. וזה מובן לכל ישר הולך וקורא כל הקונטרס כסדרן מרישא לסיפא, ומדיוק הלשון בעצמו. (אלא שיש איזה מלות יחידות שנכתבו בגמגום ושלא בדקדוק קצת וגרם להרבה לטעות בפירוש הדברים ובשביל זה נדפס ונשלח אח"כ "אחרית דבר" לבור הדברים). אבל הכי יעלה על פנינו שיש הרבה יחידים שהטעמים נכתב רילו לצידי של מחללי ש"ס וכדומה. היש לך חוכא

ואיטלולא גדולה מזו להוכיח מחלל ש"ק בפרהסיא על שמשיה בשעת התפלה או שאינו עושה החופה ברחוב. ופשיטא שלא היתה שום הנהגה לעשות מיהידיהם אלו הציבור כולו ה"ו. וראי' שהובא מעובדות ומקרים לא סתורים הללו הוא על זה הדרך, שאע"פ שבדברים הללו אינם נמצאים רק במיעוטא דמיעוטא עכ"ז אין ספק שאף המיעוט הזה דיו לבא מן הדין להיות עד מוכיח על נפילתינו הנוראה. כי ודאי שבכל הדורות היו נמצאים פושעים ופשעים ומעשים תעוררים שונים המבהילים הרעיון, בדרך יוצא מן הכלל. אבל לא היו בתוך העדה הנועדים אל ה' בקרב קדושימבמו בזמננו שהדברים הנזכרים קרו לדאבונו לב נו בבחורים ואבוכים ממשפחות יראים ושלמים תלמידי ישיבות הקדושות, ובעודם חלק מפתננו ממש או שעכ"פ תמול שלשום היו ממחננו. וכחיום חיי נפש האדם ונפשות בניו תלויים לו מנגד ולא יאמין בעצמו מפני שכעת שיעור חינוך בין צדיק לרשע בין עובד ה' לאשר לא ידע קוזהו הוא כהרף עין, התעייף עיניו בו והתבוננת על מקומו ואינו. בין לילה ה' ובין לילה אבד עולמו בשעה אחת. וכל זה מפני שתענו מדרך הישר בדברים המפורסים, ועי"כ ניתן רשות למשחית לעלות להר קדשינו אף בגדולות ונוראות ר"ל. וע"ע בסמוך בתשובת שאלה ג. והאמת ניתן להאמר כי אלמלי הוא אסיק אדעתן שיבואו לטעות בפירוש הדברים ושאו חששות שיובאו לקמן, וכ"ש אילו ידענו שיעשו ממנו מהומה ויגולו כעסם עי"כ גם על הקונטרס כולו, בודאי שלא היו נכתבים דברים אלו בלשון הזה. ואי"ה אם יחזור ויודפס הקונטרס יתוקן עמוד י"ח שיהי' כתוב בו נוסח הנ"ל לחת מש"כ עתה.

ובדברים אלו מבואר גם החילוק בין אותם דברים שנזכרו בספרי שו"ת, שהבקי בדבריהם עין רואה כי לא נזכרו כי אם בספרי גדולי הדורות, שבין רבוא רבבות קרו כאלה יחידים ממש מקצה הארץ ועד קצהו, וכולם שאלו את פי גדולי הזמן. ומצוי מאד ששאלה אחת נשאלה ונכפלה בספרי כמה גדולים שהיו בזמן אחד. וארובה משם ראי' להיפוך, כי בדורות הקודמים היו דברים כאלו א' מרבי רבבות, והם בעלי עבירה שנתפסו ליצורם ותאותם. ואינו דומה כלל לשל עתה, שמצב הדור והסביבה היא כרשת הפרוסה על כל החיים וסכנה מרחפת על כל אדם שלא יפול בה ולא ימעדו אשוריו ה"ו. וכל זה בדברים ושנפרטו בעמוד י"ח, אבל בכל שאר החיבור הלא המדובר מהטובים שבדורינו ממשאיוזה דמיון הוא לדורות הקודמים. ומש"כ שעל דוד שלפני החורבן היו יכולים לעשות תמונה מאופלת יותר, הוא דמיון שוא, אולי בחיצוניות אבל לא בפנימיות. ואין להאריך במפורסמות. (ועי' מ"ש במדור דור סי' א' אות ה' ובהסכמת הרב הגאון מדעברעצין שליט"א). ואפי' לו הי' כדבריו, לא הי' זה פוסט אמתנו מכלום.

ומש"כ שיש דברים שמשתנים לפי הדרגה. וראיתו "ממה שאמר החפץ תייסזצ"ל על החדרים הללו (שלומדים בהם לימודי חול) בזה"ל "דיא חדרים זיינען נאויך טריפה" כלומר לא רק המחלקות של לימודי חול כו' ואע"כ נהוג בישיבות קדושות בניו יארק כו' אלא שאם הראשונים כבני אדם אנו כו' ולפי הגלות, המקום, והזמן, מה דלדידהו הוי מומא לדידן א"א וכו'. ח"ו לומר כן אין כאן שום השתנות לפי המקום והזמן והגלות, ומאי דלדידהו הוי מומא אף לדידן הוי, אלא שיש חילוק כשיש הכרח מצד המדינה באין מוצא. (וע' בספר מעשה אמת באורך). ובזמן שאין הכרח אה"נ דגם היום אין שום היתר. ואל יהי' סמוך לבו בטוח כ"כ "שאולי בניו או בני בניו של הכותב לומדים בישיבות אלו והוא מעיד עליהם שהם קודש ועדותו של הכותב שאינם קודש מפורשת באר היטב בעמוד פ"ו בזעקו ע"ז כאחד מפירצות דורינו. וחלילה לנו מלהצדיק רשע ועול ולומר שהוא קודש, אפי' אם הוא נהוג בישיבות הקדושות.

שאלה ב' הלשון נראה במחכוין להשפיל חלגנות כת החסידים ולבושי חסידות שכמה פעמים נזכר החסידים "זקן" "פיישות" וכדומה.

תשובה: זה לשון אחדיה דבר החדש הקונטרס הזה מיוסד להוכיח בשער פת רבים אותנו החדרים לדבר ה' ולתוה"ק, ובדעתנו ורצוננו ופנימיות לבנו אנו רוצים לעבוד את ה' עבודה שלימה עבודה תמה כמקובל מאבותינו הקדושים, על דרך שנמסר לנו ע"י הבעש"ט הקדוש ותלמידיו והחת"ס ותלמידיו שרפי מעלה קדושי עליזון וצוקללה"ה. אלא שמחמת הנסיונות הקשות והמרות גברה בנו השכחה, ונטינו מדרך הישר באיזה ענינים אשר המה יסודות היהדות, והרי זה קול קורא מי לה' אלינו, שנדע את אשר לפנינו, ונשוב בתשובה שלימה אל אבינו שבשמים.

ומה שנזכרו באיזהו מקומן מלות כגון "חסידים" "חודים" וכדומה, הוא להודיע כי עיקר המכוון והמדובר הוא מערה הקדושה חזו שהולכים בדרך המקובל ובהמעט מדרך החסידות שנשאר לנו בדורינו. כי ידוע, שכמעט שלא נמצאים באמעריקע שומרי תורה באמת רק בהולכים על דרך זה. (ובכללם אותם אנשים שאע"פ שאינם מכיתות החסידים ממש אבל עכ"פ מצטרפים עמהם לכל דברים שבקדושה ומתנהגים עפ"י שו"ע ומנהגי ישראל כימי קדם), ואשרוק אלו שייך לעורר על חשבון הנפש ותיקון המעשים. כי אילו יתר העם, הם תינוקות שנשבו, והלכו שבי לפני צר האורר, נחתם המציק, עד שנכנסו לגדר מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע.

ואצליהם אפילו דברים שנפרטו פה לחמורות נחשב להם כקלי קלות, ועוברים עליהם בתמידות בעו"ה. ה' ירחם עליהם, וישלח אלי' שיקרב את אלו שנתרחקו בזרוע ועול הגליות, לבלתי ידח ממנו נדח. אבל אצלינו, מתוך גנותינו אתה בא לידי שבחינו שעדיין יש את מי להוכיח, ותוכחת המגולה הוא מתוך אהבה מוסתרת, את אשר יאהב יוכיח. ופשוט שלא הי' בזה שום כוונה ח"ו להשפיל כבוד החסידים והחסידות, לא מיני' ולא מקצתי'. ר"ל מהאי דעתא. ומי הוא אשר לא ידע, כי החסידות והמתאבקים באבק ממנה שעודנו בידינו, בהנהגת הצדיקים מוסרי דור, היא שעמדה לנו להעמיד דור ישר על דרך הישן במדבר שממה הלזו מדינת אמעריקע, ושחוץ מזה ובלא זה כמעט שאין דבר נששב לכלום. ובאמת כל דברים הללו מתבאר היטב מדברי הקונטרס עצמו לבל ישר הולך ודבר שפתיים אך למוחו. רק מפני שהיו אותם שעוררו שיש מקום לטעות, ומפני דבת רבים המלעיגים אשר דרכם כסל למו לדבר בלעגי שפה ולתלות בוקי' סריקי' בדבר טוב, ומוציאים דברים פשוטים מפשוטן כדי להשיג מטרות, ע"כ הי' מן ההכרח לפרוש הדבר כשמלה בדברים ברורים. וע"ע בדברים המובאים בסמוך (בשאלה ג').

שאלה ג' לא זו דרך תוכחה ולא כך נהגו רבותינו בעלי המוסר לטפר בגנות ולהרבות בדברי בוז וביטול על הכלל, אלא דברי חכמים בנחת נשמעים להורות מה לעשות ולא להגיד הרע שעושים ואיזה עבירות עוברים, ולהאריך בדברי כבושים בדברי אגדה המושכים את הלב ובלשון רכה ותחנונים. וכ"ש שאין להעלות על הכתב דברים חריפים ואפי' אותם שראוי להאמר בע"פ, וטוב מזה ומזה שלא להוכיח על כולל בפעם אחת, אלא להתנהל לאטי להדפיס ע"ד הנזכר קונטרסים מעט מעט על כל ענין וענין בפנ"ע :

תשובה: זה לשון אחרית דבר החדש:

ואע"פ שנדברו בזה כמה דברים קשים כגידין, והרבה יותר טוב ונעים דרכי נועם נעימות בימין מקרבת ישראל לאביהם שבשמים, אבל מה נעשה בדורנו העני כי אין עוזר ואין סומך. שלא כדורות הראשונים דורנו השפל, כי מימי קדם כאשר כל קהלה הייתה לה רב ומנהיג אשר דרוש דרוש המיד לעם ה' דרכי ה', ועל כל פירצה כל דהו הרימו מיד קול צוהה בהרב ובחנינו ולשון חדה, ותשקע האש, לא הי' בדרך לבא בכהובים באותם הדברים החריטים שאמרו בע"פ. לא כן עתה שנסתם כל חזון, ולא נמצא בנו פה להשיב טבותנו ולא לשון חכמים מרפא לנחלואינו, אין לנו שיעור כ"א התורה הזאת הכתב והמכתוב, ומטום עת לעשות לה'. מוכרחים לכתוב אותה תורה שבעל פה בחוכחת מגולה לעין כל.

ומטום זה לא הי' אפשר לכתוב הקונטרס בכגוןן שהי' נהוג מעולם, בדרך תוכחת מוסר דברי כבושין והתעוררות, שמאחר שנסתמו עינינו ולבנו מקושי השעבוד מלכיות, והתרגלנו שכל פירצה יעשה לחוק ויעברו עליו בשתיקה בלי כל מחאה. וכל עבירה עוברים ושונים עלי' ונעשית להיתר, ואף דברים הידועים לכל אין מורגשים עוד. על כן לא הי' עצה אחרת, רק לאסוף את כל גנותינו בכפיפה אחת, ולומר הרי שלנו לפנינו, זה דמותינו כן הוא תואר פנינו. לא ציור קהלות החפשים, ולא צלם פורקי עול, כי אם מראה הפנים שלנו, עדה היותר קדושה שנוחרה לפ ליטה. ואם כן הדבר נתבונן נא מה הי' בסופנו ועל מה אנחנו מחשים. כי עינינו רואות עד היום הזה, שדברים הרכות והענוגות ללב לא הי' נוגעות. וכל הקונטרסים ודברי התעוררות אמריה ודברי מוסר מלובשים בדברי אגדה וכדומה, שיצאו לאור עד הנה, לא העלו ארוכה ומרפא למכאובנו (ע' תולדות יעקב יוסף פ' קדושים מצוה הוכח ר"ה עוי"ל דרך איפכא). וע"כ כל מי שיתבונן במצבנו בלי שוט נגיעות ובלו כל חשבונות פרטיות מאיזה סוג שהי', ורק את האמת לעצמו יבקש, יראה ויבין שבעו"ה לא הי' עצה אחרת, וההכרח לא יגונה. וכולי האי ואולי זלואי שיואיל'.

"סימן ג"

בהיוצא מהדברים והרושם שעושה על הקורא, מטרות הקונטרס וכונת המחבר, והתועלת במציאות, יש ד' שאלות:

שאלה א'

" הרושם הנעשה מהחיבור הזה בכלל הוא שהסביבה החרדית שבנוא יארק היא באמת סביבה שאינה חרדית ואדרבה". ועוד שיש בהדברים האמורים ענין של חילול השם לתת חרב ביד אויבנו ודיבורים כאלו מתאימים לדיבוריו של הפארווערטס שזה דרכו כל היום.

תשובה:

מהדברים שנכתבו למעלה סימן ב' בחשובת שאלה ב' יש בו כדי להשיב גם לזה. דאדרבה אין אומרים בקרו גמל בקרו חמור אלא בקרו שלה. והיא הנוחנת, בשביל שהיא חרדית ומעט זה נשאר לנו מהרבה, ע"כ אין נישב ונידום ונסתכל בשאט נפש אין המלאך המשחית בא ושובר ממנו חתיכות חתיכות פחות אותה פתיים. האם נמתין עד שלא יהי' שריד לשונאיהם של ישראל ואז נרים קול צעקה. ואם סוף סוף יוצא מהדברים שאף סביבה שלנו החרדית ביותר אינה כמו שחשבנו וכמו שראוי להיות, ולא נעים לשמוע האמת, בשביל כך נדמה בנפשינו דמיונות כזב וחלומות השוא ונוריש שקר לנו ולבנינו, ונדחה אבן אחר הנופל. מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים עד הנה, הלא הם האוחזים בכלי המהרישה ושותפים ומשחיתים אחרים סמך. הנה הם שושנים הלה בשאונות יודא ח"ו והם העושים בפוטל

ולא בדיבור מסביבה חרדית סביבה שאינה חרדית. וידוע מאמר העולם שכן דרכו של איש הבליעל לומר שהוא יכול להיות פושע ורשע אבל אחרים אסורים לקרוא אותו בשמו המגיע לו.

וע"כ אף שקשה מאד ליצא ברתובה של עיר וללבוש לבוש שק בפומבי ובפרהסיא לגלות קלוננו ברבים - וכבר נזכר למעלה כי אלמלי עלתה על הדעת חשש זה הי' העמוד י"ח נכתב באופן אחר - אבל בשאר הדברים הלא אפילו בדברים שאין יסוד בית ישראל נשען עליהם אמרו חז"ל בכהאי גוונא (כליט פ"ז מט"ז, וב"ב פ"ט ע"ב) אוי לי אם אמר אוי לי אם לא אמר ומסיק דאמר, ומהאי קרא אמרה כי ישנים דרכי ה' וצדיקים ילכו בט וטושעים יכשלו במ. וכ"ש בענייניו שהמרובר לחטוף בלע הסטרא אחרא בעת אשר כבר נמצא בבית בליעתו וקרוב לכלי העיכול ו"ל. כבר התגלגלו כ"כ בשתיקה חמידית עד שההרגל נעשה לטבע, וכל דובר דבר נחשב ליוצא חוץ לדרך הטבע ומשנה סדרי יוצר בראשית. אהה עד היכן תעינו.

שאלה ב: לפי הרושם שעושה בחיבור הזה עלול לחזק ולטייע את בעלי העבירה לאמר בלבם בשרירות לבי אלך ולטטים שכמוני כבשו את הציבור והותרה הרצועה וכו' " והרבה בחורים ואבוכים לא עלו על דעתם אפילו שהוא בגדר לעשות מעשים כאלו ולעבור כזאת ועל כזה אמרו הזהירו שמא מתוכם ילמדו וכו'".

תשובה: המשנה דאבות (פ"א מ"ט) מיירי מדיינין ובעלי דינין בטענות הנוגעים לממוך וכשאיין תועלת לומר הדברים שממנו ילמדו לשקר אבל ברדמי לעניינינו אמרו חז"ל דאיין לחוש לכזה כנ"ל בשאלה א' מאחר דיותר אוי לי אם לא אמר. אבל זהו לרווחא דמילתא, כי המציאות אינו מתאים כלל לדברי השאלה. ראשית, אי' נמצאים בעיר נוא יארק אותם הבחורים והאברכים התמימים שלא נפתחו עיניהם לראות הנעשה והנשמע לפנייהם כראש כל חוצות לעיין כל שהכל יודעים ורואים. ואם נמצאים יחירי סגולה, גם להם התועלת רב בהוודעת דברים הללו בדרך ביוזי וחירוף, טרם שנוגע להם ולפני בא הנסיון לידם, למען ידעו את אשר לפנייהם להתאזר בגבורה ולהחליץ חושים. ולכטיגיע לידם אחר זמן בלי ספק, ידעו לקיים את התורה כנתינתה להם, בעוד מועד, ולא יתפסו בתמימות בעומומיות היצו. וכך מפורט להדיא בפרש"י עה"ת פ' שופטים עה"פ לא תלמד לעשות כתועבות הגוים ההם, וז"ל לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות כלומר להבין מעשיהם כמה הן מקולקלים ולהורות לבניך לא תעשה כן וכך עכ"ל הטהור. ולחוש שימצאו בני אדם כאלה אשר עד עתה לא ידעו, וילמדו לעשות, מתוך הדברים שנכתבו לתעב המחוועבים ולשקץ המשוקצים לברר איסורן ופהיתותן זה נגד השכל.

אותם שהיו תמימים באמת לא יאבדו צדקתם כשיתגלה להם שיש הרבה עוברי עבירות בעולם. ושאינם תמימים אינם צריכים תנא דמסייע לחזקם למעשיהם המקולקלים. ואם יאמרו כן אינט אלא כת שקרנים למצוא עילה ותואנה, ואם לא היו מוצאים תירוץ היו עושים בלי תירוץ.

יהי' איך שיהי', לא עת לחשות הוא לחוש לחששות רחוקות, ובמחירו להעלים עיין מהקרובות שאינם חששות אלא ודאיות. והרי זה דומה להמונע מלהציל נפש הנרדף מפני הרודפו פן יעברו ב"א התמימים ויראו וילמדו ממעשי הרודף שאפשר לרצוח נפש, אשר אין ספק שהרי זה מתחייב בנפשו.

שאלה ג: בקריאת המדור דור עולה החשד שאולי יש אידה פני' לפסול את שאר הסביבות והשכונות חוץ מאחת או שתיים שדעת הכותב נוטה אלי' שידורו שם דוקא. והיודע נסתרות הוא יודע מחשבות אם לא נכתב החיבור בנטיית הדעת הזה. "אם כותבין שישוב מאנסי הוא טריף (ודק הישוב של היושב והכותב הוא כשר) זהו מופרץ, ואיין ידוע לי טום ישוב שלא תהי' בכלל מה שכ' הרמב"ם שדרך אדם למשון אחר אנשי מדינתו. והראי' שהרמב"ם לא יעץ לדור ברחוב אחת אלא לצאת למדבריות ובאופן אחר א"א להנצל מהשפעת בני המדינה, אלא מאי במסיבה חרדית איש את אחיו יעזורו ואת רעהו יחזקו לעמוד בנסיון כל מה שאפשר ויותר מזה א"א עכ"ל.

תשובה אמת הדבר כי היתה כונת המחבר לצייר את העיר נוא יארק באש שחורה, ולבאר בין יתו הדברים גם ענין דיור מתוך לעיר הנחוצה מאור בזמנינו ומקומנו לכל מי שהיכולת בידו. ולא בסתר דובר בזה, כי הלא הוא מפורש מתוך הנכתב במלא ארכו ורחבו של הקונטרס (ע' עמוד ט"ז, כ"א, ל"ה, קי"ג, קט"ו) ומה שנראה לכאורה מדברי מעכת"ה שאיין דעתו נוחה בזה מן התימא הוא מאוד. ובפ"כ א"א שיהי' כן כונת אדם כמותה כי הלא אפי' הסומא יכול להבדיל בין אור לחושך מצרים הכפול ומכופל שיכולים למשוך במו ידיים. וכל גדולים וצדיקים ואף בע"ב אנשי מרע, יחד כולם הודו ואמרו מי יתן והי' הלא ידוע לכל, כמה יגיעות יגע ונכמה עמל השטיע כ"ג מצטען אצת"ג צד-מקאעפאר שליט"א להעתיק דירתו והקהלה ומוסדותי' חוץ לעיר. ועד כמה מצטען אצת"ג צד-מקאעפאר שליט"א היום בענין

זה, עד שאינו מסיח דעת ממנו כהרף עין. וכפי גודל מעלתה וטובה, גדלו המניעות והעיכובים בעו"ה, שכל שהדבר יותר טוב יותר קשה היא.

ומש"כ שאין ישוב שלא יהי' בכלל מש"כ הרמב"ם וכו', הרי זה כאומר שכיון שבזמנינו מערבים בכל אוכל אשר יאכל כל מיני סמים המזיקים כידוע, ע"כ אין חילוק בין האוכלם לבין האוכל סם המות עצמו. ומש"כ ראי' שהרמב"ם לא יעץ לדור ברחוב אחת כו' זה לשון הרמב"ם בפ"ו מה' דיעות (הועתק במדור דור עמוד ל"ה) "ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו או שאינו יכול לילך למדינה שמנהגי' טובים מפני הגייסות או מפני החולי יושב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדד וירום" הרי כ' להדיא די שב יחידי אלא שא"כ כ' שאם אין מניחים אותו לי שב במדינה אא"כ נתערב עמהם ונוהג במנהגם הרע יצא למערות לחוחים ולמדבריות וכו'". ע"ש. אמנם פשוט שבירור דבר זה היתה רק אחת מהכוונות והמטרות בהוצאת הקונטרס, ולא המטרה היחידה. ולא היתה הכונה לפסול כל הסביבות והשכונות אלא לעודד על תיקון הקילקולים שבכל הסביבות. כיון שמובן לכל, שבכל אופן הוא מן הנמנע לצפות שכל הדדים בנוא יארק יעתיקו דירתן ביום אחד חוץ לעיר-וכאשר יראה הרואה שאף בחיקונים שנכתבו (בפרקים ט"ז, י"ז, י"ח) נאמדו רוב הדברים לתקן בעיר עצמו. אלא שמינה נמי, שמאחר שסוף סוף קשה מאד לתקן בעיר, ע"כ יתעוררו כל מי שהיכולת בידו לעשות פעלים כדי שייסדו קהלות קהלות חוץ לעיר.

אמנם מה שהעלה חשד של הבל בדברי בוז שהחיבור נכתב בנגיעה פרטית (חוץ ממה שלא שלא ביאר דבריו בזה) אשרי מי שחושדין אותו ואין בו. כי בעה"י לא נתכוין לא לנגיעה זו ולא אחרת בדומה לה. ואע"פ שמי יאמר זיכיתי לבי טהרתי מחשבותי להיות כל דברי בלתי לה' לבדו בלי שום נדנוד פני' כל שהוא יהי' מה שיהי'. אבל מחשדות כאלו היו מחשבות המחבר נקיות וטהורות תהלי', וכל מי שיריין אותו לכף זכות יהי' דובר אמת בלבבו ויברכהו ה' לרוץ גם אותו מן השמים לכף זכות. ובענין ישוב מאנסי, שלדעת מעכת"ה היא עיר הקדושה, יפלא מאיפה ברור לו קדושת וטהרת הישוב ההוא עד כדי שאין ליתן בה דופי ואשמה, במקום אשר למשל אברך א' משכיל יר"ש ובן תורה הדר שם התרעם על הקונטרס מדור דור מפני שלדעתו אינו מספיק מה שנכתב בו בענין מאנסי, שהוא אומר שהי' דרוש לכתוב הרבה יותר. גם היכן מצא כתוב לשון כזה, שישוב מאנסי הוא "טריף". הדברים נאמדו לגלות חסרונות הישוב ההוא, ולעורר את הבא מרחוק לידע את אשר לפניו ולא יטעה לחשוב שהיא "הארץ אשר ה"א דודש אותה", ויזהר מאד לעיין אם המקום שיושב בה אינה טובה יותר, ונמצא שבטעותו יחליף טוב ברע.

שאלה ד: מהו תועלת המקווה מהקונטרס. ועתה אחר עבור זמן, מהו המציאות. שלכאורה הוא דבר שאף אם לא יזיק לא יועיל.

תשובה: כבר נתבאר בהקדמת הקונטרס שהתועלת המקווה הוא לג' פנים, א) יש דברים שנכתבו לגלות אוזן מבקשי אמת שלא השיגה דעתם כשלון המעשה היוצא מאיזה דברים המכוסים ומתעלמים מן העין שאין רעתם גלוי' עד אחר עיון הדק היטב, ב) יש דברים שנעשו כהיתר ע"י הרגילות של עבר ושנה וישמשו הדברים למחאה שלא יעשה כחזקה, ג) לעורר אנשי מדע שימחו ביד אחרים העושים. זהו בפרטי הדברים, אבל בדרך כלל היתה הכונה כפי שנתבאר מדברים שנכתבו למעלה (סי' ב' שאלה ג') להראות בעליל תוארנו ודמותינו בקיבוץ כל חסרונותי לקופה אחת כדי שע"כ נודעו ונתעוררו משינתנו הארוכה, ונעשה שינויים בדרכינו. ובכלל זה, לעורר על העצות היעוצות באופני תיקון. (פ' ט"ז, י"ז, י"ח).

ומן המציאות אנו למדים, כי בעה"י יש לקוות הדבה יותר מאשר הי' אפשר לחשוב מראש. וזה אפשר לראות מתוך ריבוי מכתבי תהלה ודברי חיזוק הנמצאים בדשותנו, שמכללם כשלשים או יותר דבנים מובהקים (שמקצתן גם נתנו רשות לפדסם הסכמתן). וכולם פה אחד יענו ויאמרו כן דברת יפה דברת ובעתו וזמנו, אך זה היום קיוינוהו. ומעכ"ה הי' ממש הדאשון והרב היחידי (חוץ מכתב פלסתר א' מעשה ילדות) שכ' דברי התנגדות, אך באמת הי' לקורת רוח, כי אלמלא כן הי' מקום לחוש שכולו זכאי חייב. וכך כל הבע"ב בני אוריין ואנשים מבקשי האמת מלא פיהם תהלה שאך טוב הוא לברי לבב. וכבר נשמעו כמה עובדות מתיקונים שנעשו למע אצל כמה משפחות עפ"י התעוררות דברי הקונטרס. ולולי שהצליח מעשה שטן לעשות רעש ברוח התנגדות אצל מיעוט המצוי אין לשער עד כמה היתה התוצאה מגעת.

ובאמת את אלו האנשים העומדים מנגד ומשמיעים קולם בשוקים וברחובות בקול רעש גדול, אין להבין. ועליהם יש לתמוה מה הוא התועלת בזה. כי אפי' אם נניח שהיו כמה דברים שנכתבו שלא היו דאויים לאומנם ולמדפיסם, הלא סוף סוף לא יתוקן בקולם קול רעמים, וכל פעולתם אינו אלא שהתועלת והטוב שבזו שהי' יוצא ממנו מתקלקל במה שמבאישים ריח הקונטרס ושופכים עליו כוס כעסם וכל טעמם ותלונותם בלעג וקלס. וכי באמת יותר נחוץ התרעומות על איזה שורות, מהתעוררות ה' וכל טעמם ותלונותם בלעג וקלס. מכל שאר הקונטרס בדברים נשגבים. ועל אלו הצועקים

יש לשאול, מה עשו כבר בעד ה' ובעד עמו לרומם קרננו למעלה. והם עצמם האיך מתנהגים. האם כבר תיקנו בעצמם כל אותם הדברים שנכתבו ביותר מפאה העמודים שאין לפלפל עליהם, עד שלא נשאר להם מה לעשות כ"א לדבר ולכנות הקונטרס בשביל עמוד או שנים שמצאו בו טעם שלא הי' ואוי לפרסם ברבים, (אע"פ שיש מהם שפודים אך בזה שנוכונים הדברים בעצמם). אם על כבוד שמים מצטערים, הלא ודאי הרבה יותר יועיל אם יעבדו בתיקונים הדרושים, מאשר בדברי הבל אשר יהגו כל היום ועתק אשר יצא מפייהם.

מפלאות נסיונות עיקבחה דמשיחא הוא, שאע"פ שבטלה כל אש קודש פנימי וקנאות לכל דבר שבקדושה וכאילו אבדה לגמרי, הרי הוא מתעורר מיד בכל אדם ובעיקר בריקי מעש, כאשר יעמוד מי שהוא ויעשה או ידבר איזה דבר טוב, ויקפצו עליו מיד למלגו בקומקמוס של חמין ולשפוך עליו חשעה קבין שיחה בפני הבריות. כשהארץ מתבקעת ופותחת פי' תחת כפות רגלינו באין מעמד ומצב ו"ל, אין דורש ואין מבקש טובתן של ישראל, אבל כשיקים אחד ויצעוק סורו נא מעל פי שאול ונוסו לנפשכם עוד בכם נשמתכם, אז מיד כל אחד נעשה דורש ומבקש זכותן של כלל ישראל ואף של כל יחיד מישראל. כשכל אחד מחניף לרשעים ומחפה על כל עול בעד בצע כסף או צרכי עולם הזה ותענוגיו הכל כשר, שלו' שלו' לרחוק העומדים בריחוק מקום מבלי דבר דבר. וכאשר יעמוד אדם ויקרא ויכריז את האמת בשם ה', אז פתאום נעשים הכל קרובים ואוהבים ומלמדי זכות, ומתנפלים על "המחוצף" שהעיו לדבר לפני הגדולים ממנו בחכמה ובמנין ונוטל את השם, ועל עונו ופשעו "שמקטרג על ישראל", וכדומה מחטאים שחידשו וההמירו בו כ"כ בדורנו דור תהפוכות ממש. ולא ינוחו ולא ישקוטו עד אשר ישתיקו את הפוטע הזה "דחציף כולי האי" לדבר דבר אשר הוא למורת רוחם.

והי' כאשר יתבונן אדם היטב בהצועקים ומלמדי זכות הללו גואלי ישראל ופודי יעקב ובתהלוכותם ומנהגיהם, ימצאו מיד בלי יגיעה את אשר מתחת להש"ש שלהם, כ"א בנגיעה ומטרה לעצמו זה בכדו וזה בחביתו. ובהרבה העיקר שכואב להם הוא מנוחה הנפש שנגזל מהם, שעד הנה ידעו שהמה יושבי מנרה גדולים וטובים, מי ידמה להם ומי ישוה להם ראשי המדברים בכל מקום. עובדים לזרם ולצדק. באחד ידו אחת בראש אצדה וידו השנית בכל תועבה. ראדיא, מאגאזינען, ניבול פה, כל תענוגים, מותרות, והבלים וכו' וכו'. ועתה לפתע הושפל כבודם, בהגלות נגלוה ובירור תיעוב מעשיהם. ולא ידך גיסא, כשלוקח העיתון בידו נפשו כבר לא שקטה כבתחילה, כשפותח הראדיא ין לבבו, וכשמדבר ניבול פה אבדה מנוחתו. ביקש לישב בשלוה, לעשות מעשה זמרי ולבקש שכר כפנתס, והנה קפץ עליו רוגזו של זה העז פנים. וע"כ שופך חמתו על אותו הגולן שגרם לו כל זה. ובאמת אין פלא כי מעת שנברא העולם שנאו בשער מוכיח, וגם את נה רצו בני דורו להרוג על שהוכיחם. ובכל דור ודור מאן דמוכח לבני מתא במילי דשמיא טנו לי'. אבל התוה"ק הזהירנו לא תגורו מפני איש, ה' אתנו לא ניראום. (ע' אוה"ח הק' פ' קדושים עה"פ הוכח תוכיח). וסוף האמת להתגבר על השקר, שקרא לא קאי וקושטא קאי. והרבה יותר הועילו לנו בכל הדורות המוכיחים, מהמלעיגים עליהם והמתנגדים לדרכיהם.

דברים הללו לא נכתבו ח"ו נגד מעכ"ה, אלא רוב שיחי דברתי עד הנה על הני אינשי דלא מעלי המסלפים כל צדק ומעקלים כל יושר הכל בשם האמת והמשפט, ומעכבים את הרבים לעשות מצות ה' ומלהציל את עם ישראל ותורת ה' וגדול גנוב מנשא. והוא רחום יכפר עון, כי דעת חסר להם ולכל העם בשגגה. ומפני שכבר מלתי אמורה, שאף שמכתב זה נכתב למעכת"ה מ"כ הוא מסודר באופן שיטתמש גם להשיב לכל שואל שיוכל כ"א ליקח ממנו את אשר מרגיש בנפשו עשיין אליו.

גובטחני בדעתו הרתבה של מעכת"ה. שאחר עינונו בפני הקונטרס בדיוק כסדרו מתחלתו ועד סופו ובהדבריהם הנאמרים במכתב זה, וישקול הדבר במאזני שכלו עפ"י דעת חורה, ולא יסמוך על שמועה רחוקה ודעת בע"ב, בודאי ישלים אתנו לסייע לנו ולחזקנו בעבודתינו הקדושה. כי סוף סוף מה יועילו לנו כל הפלפולים וויכוחים ושיחת הילדים, ואוי לכתוב או אינו ראוי, באופן זה או בסגנון אחר, כל זה כבר עבר. והעיקר כי אנו נמצאים במצב נורא, ודרוש מאתנו מעשים רבים ולא נוכל להתמהמה. ובוה נשקיע ראשנו וגופינו, ולא נפטר ממיילי שאין בהם מועיל, ותחת הפלפול יגיע לקח טוב, ונעמוד ונתעורר להוציא תיקונים מן הכח אל הפועל בין אותם שנכתבו. בהקונטרס, בין כל מה שיחדש מי שדעתו רחבה מדעתנו. ומעכ"ה בהשפעתו הרבה יש בכחו לפעול הרבה לתיקון העולם. ובודאי לא הי' דעת מעכ"ה בכתבתו להרבות בויכוחים ולאהבת הנצחונות, כי לויכוחים אין סוף, ואין קץ לדברי רוח. ואם דק לשמים מכוונים עיניו ולבו, אז יקבל את האמת ממי שאמרו אפי' מהמעלים שמו לטובת ותכלית הענין. ותקותי חזקה, שבכל כחו יעשה חיל ביודא, כלב נפש הטהורה המכוונת כנגד קדשי הקדשים, ומבין כלנו יתקלס עילאה, ויהי שמו הגדול מבורך ומקודש בעולם מעולם ועד עולם אכ"ר.

ואסיים בברכה מעין הפתיחה בתודה בעד דבריו ובברכה המשולשת המוקירו ומכבדו כערכו הרם דושח"ה

המו"ל קונטרס מדור דור.

כה אמר ה' עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד עושקו וכו', (ירמי' כב ג').

ק ר י א ה ו א ז ה ר ה !!!

הנה זה הרכה שנים שנשמע קלא דלא פסיק על השערורי' הגדולה וההפקרות ששורר בין הרכנים פוסקי דין חורה, ובפרט כד"ח הנעשה ע"י בוררת זכ"א וזכ"א שכל אחד כורך לו אחד, וכל כורך רוצה להצדיק את כעלי דינו ככל האמצאים, וכל דאלים גבר. (וכבר האריך כזה כס' כאר משה סוף ח"ג) וגם השמיע במרום קולו כדברים החוצבים להכות אש כדרש שבה"ג דהשחא שהאריך להוכיח ע"ז, גם הרכה מחלוננים שהדיינים לא מדקדקים לשמוע היטב טענות כעלי דינים ולדקדק בדכריהם, והגם שלוקחים שכר בטילה לשמוע טענה כעלי דינים שומעים רק מקופי; וכפרט את הדיון הוא על שטר ובקאנטראקט שנעשה בין בע"ד שצריכים לדייק היטב וגם לחקור על דינא דמלכותא כזה שכמוכן שכזה חלוי הוצאה הדי"ח; ישנם הרכה שאין להם שום ידיעה כעניינים אלו והוקעים עצמם לדי"ח, ועי"ז יוצא משפט מעוקל ר"ל, ולא די שאין מצילים עשוק מיד עושקו אלא מצדיקים עוד את הגזולן, ועי"ז איש כל הישר בעיניו יעשה, ומה לנו להאריך כזה בדבר שמוכן לכל בן דעת שדברים כאלו הם המקור לכל אסוננו וצרותינו, שדבר זה גורם לחילול כבוד הרכנות וכבוד החורה"ל שהרכנים הם נושאי דגלה של חורה; וגורם שהרכה כוחרים לילך לעש"ג, ע"י נבלות כאלה היהדות הולכת ומתרופפת ר"ל, וגם עמורי העולם ירופפו, כמו שאמרו חז"ל פ"כ דאכות על שלשה דברים העולם קיים על האמה ועל הדין ועל השלום שנא' אמה ומשפט שלו' שפטו כשעריכם ע"ש והיינו בשדנים משפט אמה ממשפט בזו יוצא שלו' ועי"ז יש קיום לעולם, והנה זה כמה שבועות שנמשכה די"ח בין שני כעלי דינים ואחר שעלה מיד העשוק להכיא את העושקו לדי"ח אחר ששלח כמה הזמנות לבעל דין שלו ואחר הפצרות רבות עד שנחרצה לבא לדי"ח כמוכן שכחרו להם כורך והכורך כחר להם את השליש בניגוד לרצונו של החובע והכורך שלהם וכמוכן שחובע בע"כ יענה אמן, וכנראה שהכורך ידע לבחור כשליש שיהיה יד אחת עמו וכשהחיל הדיון בין הרכנים רצו השנים לחייב את החובע על סמך טענה שמבלומשט טען כך ובשחובע נשאל על כך אמר החובע שמעולם לא טען כך והכורך של החובע הראה שאצלו כחוב כמו שאמר החובע אז הוציא השנים את כתב ידם והראו שאצלם כתב שהוא טען באופן שיש לחייבו. אז הוציא החובע טעיפרעקורדער שהחזיק בכיסו כמשך הדין חורה ונשמע קולו של החובע כהיפך ממה שהי' רשום אצל השנים ואז נחכר שהם סלפו את דבריו כדי לחייבו ועוד הוסיפו להגיד פשוט בקאנטראקט היפך ממשמעתו גם נגד כל סכרא והבטיחו שהם שאלו ע"ז למומחים ופרשו להם כך וכשהלכו מירידי של החובע להראות את הקאנטראקט לששה לוייערס כולט אמרו כהיפך ממה שהם אמרו בשם המומחים שלהם והדבר גורם לחילול כבוד החורה והלוייער'ס כשמעם איך שרכנים מסלפים דברים שפכו עליהם קיתונות של שופכים, וכדי בזיון וקצף" ע"כ אנו כזהירים לרכנים הנ"ל היות שטענות כ' הצדדים נקלטו בטעיפ-רעקורדער ע"כ זאת הפעם נכרר הדבר ע"י קבוצה של ת"ח ולוייער'ס שידונו על הדבר ואם יחכרר שיצא משפט מעוקל נפרסם את שמות הרכנים וגם מהיות והלאה אנו מזהירים לרכנים פוסקי די"ח שאם לא יתנהגו כדיני חורה באופן הכחוב כש"ע חו"מ סי' ח' סעיף כ; וגם להיות מחונים כדין לדקדק היטב בטענות הבעלי דינים ובהלכה עצמה כמו שג"כ מזהיר שם ע"ז כסי' י' סעיף א' וז"ל המחבר צריך הדיין להיות מחון כדין שלא יפסקנו עד שיחמיצנו וישא ויחן כווייהי' כורך לו כשמש עיי"ש. וכאדרת אלי' פ' ראה כ' צריך הדיין להיות חכם כחורה וגם כקי כדרך ארץ כדי שלא יהי' דין מרומה עיי"ש, וכס' מאזניים למשפט כ' דאם לא ידקדקו כפרטי הטענות הם עלולים להוציא משפט מעוקל ע"ש; ע"כ אם יחכרר לנו איזה הטי' כדיני חורה נפרסם את החנפים בשמוחם. ויהי רצון שיקוים כנו כקרא שכ' ואשיבה שופטיך ככראשונה ויועצך ככחחלה וכ' וע"ז באעה"ח יום ט' לחודש ניסן תשלז לפ"ק